

Trøndelag fylkeskommune

Seksjon Kulturminner

KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET
Postboks 8013 DEP
0030 OSLO

Vår dato: 01.02.2019

Vår referanse: 201872996-2

Vår saksbehandler:

Deres dato:

Deres referanse:

Silje S. Holiløkk

Trøndelag fylkeskommune - innspill til ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken

Trøndelag fylkeskommune viser til Klima- og Miljødepartementets brev av 21.11.2018 der dere ba om innspill og bidrag til ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken.

Trøndelag fylkeskommune er positiv til at Klima- og Miljødepartementet nå skal videreutvikle kulturminnepolitikken og sette retning for kulturminneforvaltningen for årene som kommer. Vi vil fremheve at stortingsmeldingen er ett viktig politisk dokument, men at den også har betydning som grunnlag for forvaltningen. Det er derfor en forutsetning at den er kunnskapsbasert og praktisk for forvaltningen å bruke og implementere gjennom både regional og lokal kulturminnepolitikk.

Vi er kjent med at flere andre fylkeskommuner har kommet med innspill. Vi viser i den forbindelse til innspill fra henholdsvis Byantikvaren i Oslo og Akershus fylkeskommune. Trøndelag fylkeskommune er enige i disse innspillene.

Fylkeskommunenenes samfunnsutviklerrolle

Regionreformen legger blant annet til grunn at fylkeskommunene skal styrke sin rolle som samfunnsutvikler. Kulturarven er sentral i utviklingen av denne rollen.

Kulturarven er en ressurs og ett viktig grunnlag for bærekraftig verdiskaping og utvikling av samfunns- og næringsliv. Den nye Stortingsmeldingen bør fokusere på strategier for attraksjonsutvikling og opplevelse med basis i kulturminner. Den bør ta for seg muligheter for utvikling på kulturminneområdet gjennom kobling mot næring og kultur, blant annet innenfor opplevelsesnæring, reiseliv, mat- og kulturnæring.

Kulturarven har potensiale til å bidra til strategisk retning i samfunnsutviklingen, blant annet gjennom samhandling med og mobilisering av ett stort mangfold av aktører. Meldingen har en viktig oppgave i å synliggjøre og iverksette dette potensialet.

På bakgrunn av dette er det viktig at fylkeskommunene og forvaltningen som helhet samkjører og utvikler rollene som forvaltningsmyndighet og samfunnsutvikler. En ny kulturminnepolitikk bør både fokusere på målrettet og planlagt utvikling av kulturarven i

Postadresse: Fylkets hus
Postboks 2560
7735 Steinkjer

Bankkonto: 86017685300
IBAN: NO8486017685300
BIC/SWIFT: DABANO22

Telefon: 74 17 40 00
Epost: postmottak@trondelagfylke.no
Org.nr: 817 920 632

Trøndelag fylkeskommune

Seksjon Kulturminner

Samfunns- og arealplanleggingen og kulturarvens potensiale for å gi strategisk retning til samfunnsutviklingen. Trøndelag fylkeskommune erfarer at man blant annet kan oppnå dette gjennom å tilrettelegge for kunnskap, opplevelse og verdiskaping med grunnlag i kulturarven.

Regionreform og oppgaveoverføring

Regionreformen og oppgaveoverføringen innebærer den største endringen av kulturminneforvaltningen siden 1990-tallet, og utgjør et potensiale for tenke nytt og sette tydelig retning for forvaltning og utvikling av kulturarven i årene som kommer. Trøndelag fylkeskommune støtter reformen og mener oppgaveoverføringen vil gi en mer helhetlig forvaltning og legge til rette for en styrking av kulturarven som ressurs i samfunnsutviklingen.

Trøndelag fylkeskommune er første sammenslåtte fylkeskommune i regionreformen og er i skrivende stund ett år gammel. Vi har erfart at prosessene krever mye kapasitet og dermed kan sette press på det ordinære arbeidet, og at omstillingsprosessen vil pågå over år også etter at de nye organisasjonene trår i kraft.

Utvikling av veloverveid praksis må gjøres gjennom samhandling mellom direktoratet, regionalforvaltningen og øvrige aktører. Det er viktig at stortingsmeldingen forholder seg til at den forvaltningsapparatet regionalt og statlig fortsatt står i omstilling i 2020, og at den ser på potensialet som ligger i denne endringen og mange unge organisasjoner i regionalforvaltningen. Det er også viktig at meldingen gir klar og tydelig retning i forhold til oppgavefordeling, forvaltningsstruktur og arbeidsdeling. Trøndelag fylkeskommune ser at dette kan bli særlig viktig når det gjelder kobling mellom forskning og dispensasjonsbehandling for automatisk fredete kulturminner, for å sikre en kunnskapsbasert forvaltning. Det er også av betydning at fylkeskommunene har nok ressurser og kompetanse til å gjennomføre oppgavene.

Nasjonale mål

Det er en kjensgjerning at flere av de nasjonale målene som har preget kulturminnepolitikken de siste tiårene ikke har blitt nådd. Trøndelag fylkeskommune mener likevel at flere av målene er viktige og avgjørende for en og representativ kulturminneforvaltning.

I den forbindelse er det viktig at bevaringsprogrammene blir videreført. Vi løfter i denne sammenheng særlig frem bevaringsprogrammene BARK og BERG samt Fredete bygninger og anlegg (FRIP). Disse programmene har vært avgjørende for at mange arkeologiske kulturminner, bergkunsten og fredete bygninger har blitt satt i stand.

Helhetlig forvaltning/bredden i kulturarven

Kulturarvområdet er svært mangfoldig, noe som kom tydelig frem i innspillmøtet til departementet 24.01.2019. Tendensen de siste tiårene er at kulturminnepolitikken i økende grad har tatt hensyn til denne bredden og fått stadig større fokus på representativitet bevarings- og formidlingssammenheng. Vi mener likevel at det fortsatt

Trøndelag fylkeskommune

Seksjon Kulturminner

er behov for at den nasjonale kulturminnepolitikken i enda større grad tar stilling til mangfoldet og sammenhengene i bredden.

Trøndelag fylkeskommune har som en av få fylkeskommuner dedikerte stillinger til formidling, skjøtsel og tilrettelegging av kulturarven. Disse stillingene jobber på tvers av tradisjonelle grenser som eldre og nyere tid, arkeologi og bygningsvern, enkeltminne og landskap og så videre. Gjennom dette erfarer vi at det ligger ett uutnyttet potensial i kulturarven som kan hentes ut gjennom ett mer helhetlig perspektiv på det store mangfoldet.

Under følger noen tema/områder vi mener bør løftes særlig i denne sammenheng.

Etterreformatorisk arkeologi

Arkeologiske kulturminner som er yngre enn 1537 har vært ett diskusjonstema over år og de var nevnt i forrige stortingsmelding, *Framtid med fotfeste*. Etterreformatoriske kulturminner utgjør ett uvurderlig kildemateriale og kunnskapsgrunnlag, som i dag ikke ivaretas på en systematisk måte. Videre har de stor formidlings- og opplevelsesverdi. Det at disse kulturminnene er oss nærmere i tid gjør dem interessante og lettere forståelig for folk flest. Samtidig er dette kulturlag som med dagens utbyggingstakt er under stadig sterkere press.

I dagens bruk av lovverket faller den etterreformatoriske arkeologien mellom to stoler og det er behov for å styrke posisjonen til denne delen av kulturarven. Det har vært gjort utredninger av temaet tidligere. Trøndelag fylkeskommune oppfordrer departementet til å ta fatt i disse og vurdere hvor vidt det finnes uutnyttede mulighetsrom i dagens lovverk for å ivareta etterreformatorisk arkeologi på en bedre måte.

Immateriell kulturarv og samhandling med museumsfeltet

Mange av innleggene under innspillmøtet til departementet fokuserte på immateriell kulturarv. Dette viser at temaet er viktig for mange, og er også et signal om at kulturminneforvaltningen i utstrakt grad har fokusert mer på *fysisk* kulturarv enn *immateriell* kulturarv.

Vi finner det riktig å fremheve at mange av innleggene også løftet frem behov for økt samhandling mellom kulturminneforvaltningen og museumsfeltet. Det kan være grunn til å mene at den immaterielle kulturarven hadde stått sterkere i forvaltningen dersom slik samhandling ble styrket og mer systematisert. Dette bør stortingsmeldingen ta stilling til.

Klima og miljø

Klima og miljø er sentrale oppgaver for fylkeskommunene. Trøndelag fylkeskommune har flere satsninger på dette området, og implementerer klima- og miljøarbeid gjennom regional planlegging. Ny regional plan for kulturminner i Trøndelag vil også forholde seg til dette temaet i kulturarvssammenheng.

Kulturminneforvaltning kan ofte være klima og miljøarbeid i praksis. Kunnskapen om dette kan imidlertid synes lav, og det er behov for å løfte frem gjenbruksdimensjonen som ligger i bruk og vern av kulturarven. En ny kulturminnepolitikk bør løfte frem klima-

Trøndelag fylkeskommune

Seksjon Kulturminner

og miljødimensjonen ved kulturarven og se denne som en del av kulturarvens potensial som ressurs og samfunnsutvikler.

Kunnskap for styrket forvaltning

Mangel på kunnskap om kulturarven og betydningen av å bevare kulturminner er en utfordring både nasjonalt og regionalt. Dette gjelder kunnskap hos folk flest, kommuner, eiere og utførende håndverkere/entreprenører.

Vi løfter i denne sammenheng særlig frem behovet for styrking av tradisjonshåndverkene. Det er behov for ett løft for å få tradisjonshåndverk inn i flere håndverksutdanninger. For å oppnå dette er det nødvendig å jobbe på tvers av sektorer og i samarbeid med blant annet utdannings- og universitetssektoren.

Det er verdt å nevne at Trøndelag har blitt en region som utmerker seg på kulturminnefaglige utdannelser. I tillegg til flere akademiske studier innenfor arkeologi, kulturminneforvaltning og bygningsvern ved NTNU står blant andre Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) og bygningsvernsenteret på Røros praktisk opplæring i tradisjonshåndverk. Fra 2020 blir Halså kommune på Nordmøre en del av Trøndelag. Husasnotra AS i Halså kommune har blitt en institusjon på tradisjonelt bygningsvern og båtbyggeri i regionen. Regionreformen gir dermed mulighet for en ytterligere styrking av handlingsborene kunnskaper i Trøndelag.

Det er viktig at stortingsmeldingen bidrar til å sette tradisjonshåndverkene på dagsorden og staker ut kursen for hvordan disse kan styrkes.

Landskap og forholdet mellom kultur og natur

Det er fortsatt en tendens til at kulturminneforvaltningen har fokus på enkeltobjektet fremfor helhetlige miljøer og landskap. Det er behov for et mer helhetlig blikk på dette. Vi minner her om at landskapet favner alle typer kulturminner, også den immaterielle kulturarven.

Forvaltning av kulturlandskap vil ofte få krysningspunkter med naturforvaltningen. Det har vært en tendens til å se på kultur og natur som uavhengige og separate fenomener, mens de i realiteten ofte er sammenfallende og gjensidig avhengige av hverandre.

Vi oppfordrer departementet til å se på disse sammenhengene, og også se hvordan landskap og forholdet mellom kultur og natur også kan henge sammen med forvaltning av immateriell kulturarv og klima- og miljøarbeid.

Digitalisering

God og tilgjengelig kunnskap om kulturminnebestanden legger grunnlaget for en kunnskapsbasert og forutsigbar forvaltning. Digitalisert kunnskapsgrunnlag bidrar videre til mer effektiv forvaltning.

Trøndelag fylkeskommune satser på økt digitalisering av kulturminneforvaltningen og har de siste årene utviklet nye systemer registrering av arkeologiske kulturminner og

Trøndelag fylkeskommune

Seksjon Kulturminner

datafangst i felt. I 2019 utvider vi satsningen til nyere tids kulturminner. Det er imidlertid behov for at slike satsninger sees i ett helhetlig perspektiv fra staten og direktoratets side.

Det må sikres at kulturminneforvaltningen har gode standarder når det gjelder digitalisering og dataflyt, for eksempel Askeladden og masseimportløsning. Årlige rapporteringer må besørges gjennom gode standarder og skjema. Videre er det behov for gode standarder for digital dokumentasjon og formidling.

Stortingsmeldingen må ivareta behovet for en forutsigbar og effektiv kulturminneforvaltning ved å behandle digitalisering og effektivisering som et statlig ansvarsområde i samarbeid med regionalforvaltningen.

Videre prosess - medvirkning og høring

Innspillsmøtet til departementet 24.01.2019 viser at den nye stortingsmeldingen har mange interessenter innenfor et bredt aktørbilde. Trøndelag fylkeskommune fremhever betydningen av at det blir lagt til rette for medvirkning og høring underveis i prosessen. Vår erfaring fra regional planlegging er at medvirkning og forankring underveis i prosessene har vesentlig betydning for å lykkes med implementering av planer og politikk.

På dette grunnlag vil vi sterkt anbefale at det blir lagt opp til medvirkning og høring underveis i prosessen med ny stortingsmelding for den nasjonale kulturminnepolitikken.

Med vennlig hilsen

Silje S. Holiløkk
seksjonsleder

Dette dokumentet er elektronisk godkjent